

Dette er et autentisk brev til sognepræsten i Culta i forbindelse med Tupac Amaruoprøret i 1780'erne mod det spanske kolonistyre, der indledte en serie af opstande og kampe for indiansk selvbestemmelse. Oftest, men ikke altid, forgæves.

*Af Joseph Balzeda. Redigeret af R. Boyer og G. Spurling (2000)
Oversat af Katrine Lund Hansen*

Cultas Assisterende Præst (Ayudante) Videresender Brevet til en Præst i Potosí

*Señor Dr. don Mariano Ramon del Valle¹
Culta, den 18. februar, 1781*

Min kære ven og min Herre

Det er ikke muligt at evaluere de skræmmende ting jeg lever med i dette sogn. Hver dag har vi flere overraskelser fra disse indianere, som vil leve uden både GUD og Konge, og selv være dommere over deres retssager uden nogen respekt for GUD og hans præster. Og det kan alt sammen tillægges den enorme griskhed med hvilken de indtil nu har handlet, taget liv og stjålet fra dem når de kan. Jeg har visse nyheder om at præsten af Condo² har i sinde at flygte til Villaen [af Potosí] og søge ly der, fordi indianerne har ønske om at gå imod ham og de har tre grunde til dette. For det første har han skjult en curaca, som de ønskede at dræbe. Den anden grund er at de mistænker ham for at ville overgive dem til soldaterne. Og for det tredje er de sikre på at præsten har penge, der tilhører don Diego Cosido³. Dette er grundene til at de vil dræbe ham, og de har sagt sådan i dette sogn.

Den 11. var der bryllup og dagen efter et cabo del año⁴, hvor mange af vore indianere, og også nogle fra Macha og Tinquipaya,⁵ mødtes. Et kort brev (som jeg har vedlagt) blev læst blandt dem,⁶ skrevet af en principal fra Challapata til dette sogn, som Deres Nåde vil se. Og dem fra dette sogn mødtes med dem fra Tinquipaya, efter at have læst det, og bad dem om at tage til Challapata, og hvis de ikke gjorde det, ville de gå tabt. Den næste dag samlede dette sogns alcaldes⁷ mange indianere og sendte dem afsted med hver to eller tre slynger, bat og andre ting at forsvare sig med.

På den samme dag, den 11., talte indianerne i deres samling, og sagde at præsten af Macha⁸ havde givet dem nøglerne til kirken, så de kunne være på udkig i tilfælde af at spanierne eller cholos eller andre folk prøvede at komme derind, så de på ingen måde ville være i stand til at søge tilflugt i Kirken.

"De⁹ [Machas folk] vil gøre det samme her, og på samme måde som præsten af Macha har vist os, vil de udføre det her.¹⁰ De vil gå ud at forsvare os. Derudover har præsten af Macha vist os at det er rimeligt at bryllupper, såvel som andre ting [som præsten udfører] vil koste tretten reales, ifølge det cartas de favor vores døde Catari bragte os¹¹. Denne præst har tilranet sig dem [cartas'ene] fra os, og han er gået ud imod os, og har prøvet at tvinge os til at betale tasa'en¹². Han burde ikke gøre dette; han burde snarere beskytte os, men nu vil vi få se."

Vi har modtaget nyheder om at sognet Macha er uden både præst, assistent, sakristan og kantor, fordi de alle er flygtninge for hvad de har set. De har også fortalt os at de ikke vil stille mitanis (arbejdere), pongos (tjenestefolk) eller nogle andre ting til rådighed ifølge de af Cataris skrevne cartas de favor. Ja, faktisk tog jeg til annekset i Cahuayo for at tilse valget af alférezzen og mayordomoen¹³, og de ville ikke give mig en pongo eller mitani, og efterlod mig i mørket og ved at dø af kulde. På den 15., Jueves de Compadres¹⁴, mens jeg var ved at gifte nogle af mine filqueritos (små sognebørn), mødte jeg tre indianere som var tilovers fra dem valgt blandt vores alcaldes. En af dem kom op til mig og spurgte hvad nyt jeg havde om soldaterne. Jeg svarede, som var jeg uvidende om alt, at jeg ikke vidste noget. Men dette var ikke nok; han slog mig på siden over mit hjerte og fortalte mig, at jeg havde ting gemt i mit hjerte¹⁵, og at jeg ikke havde lyst til at fortælle dem noget som helst. Med dette optrin, tog han afsked, og de gik meget tilfredse med deres koner, på samme vis som de foregående.

Jeg sender Deres Nåde 33 pesos, der er blevet indsamlet. Vi har ikke modtaget mere, da dem, der er døde er døde pludseligt og var fattige¹⁶. Nu har vi ikke engang en halv real til vore udgifter. Jeg vil sætte meget pris på, hvis De ville gøre mig den tjeneste at tage Dem af drengene der bringer dette til Potosí¹⁷, indtil indianerne formildes

eller De selv kommer hertil. Samtidig, hvis der er noget De kan tilbyde mig mens De er her i mit hjem, så husk at jeg har ingen anden trøst end Dem og Deres præster. Det har ikke været muligt at skaffe burreplanterne¹⁸, da indianerne fra Cahuayo ikke er her nu; de er i Challapata. Jeg ville sætte pris på det, hvis De kunne skaffe mig nogle før De sender indianeren tilbage til mig, og hvis De ville underrette mig om Deres beslutning vedrørende hvad jeg har fortalt Dem om alle de

skræmmende ting jeg lever med i dette sogn. Jeg ønsker intet mere end at være i Deres selskab. Og om den guddommelige nåde tillader det, vil ting blive rolige meget snart, så vi kan leve og tilbede vor skytshelgen, vor Nådige Frue, som jeg vil bede til at Deres Nådes vigtighed vil trives i mange år. Dette er mit hengivne ønske for Dem og Deres præster, til hvem jeg, fra mit hjerte, overgiver mig. Deres trofaste ledsager og pålidelig præst.

Teksten er fra bogen "Colonial Lives – Documents on Latinamerican History, 1550-1850" med tilladelse fra Oxford University Press, Inc

1. *Ramon del Valle var sogneprest i Culta. Den assisterende præst rapporterede til Ramon del Valle og opkrævede på hans vegne penge for diverse præstegerninger.*
2. *Culta var I 1779 blevet et selvstændigt sogn, og præsten i Culta servicerede også Cahuayo.*
3. *Der er ingen optegnelser over hvem don Diego Cosido var.*
4. *Bogstaveligt "fejring af årets ende". Dette refererer til mindedagen for et-året efter et dødsfald.*
5. *Macha og Tinquipava er nabobyer til Culta. De tre byer har haft et kulturelt fællesskab på tværs af familierne*
6. *Brevet er højst sandsynligt blevet læst højt af dem som kunne læse.*
7. *Alcaldes var ifølge den assisterende præst, dem som samlede folk og sendte tropperne ud.*
8. *Præsten af Macha, don Greorio José Merlos blev senere bragt for retten for hans engagement i oprøret. Præster var jævnlige anklaget for at tage andeanernes parti i dette og andre oprør.*
9. *Her citerer den assisterende præst ayudante culta folkets tale.*
10. *Selvom det ikke klart fremgår hvad der menes med dette, referer det sandsynligvis til præsten Merlos' opfordring til boykot af "repartos" (tvungen salg af varer). En anden mulighed er, at der sigtes til en præsternes betaling. Begge disse var genstand for mange klager i årene før oprøret.*
11. *Skønt han nægtede det, var det et vedholdende rygte at Thomas Catari på skrift havde bragt tilsagn fra vicekongen om en reduktion i skatter, kirkepligter og tvungen arbejde.*
12. *Tasa er en afgift. Med andre ord folket i Culta troede, at deres afgifter var nedsat og at deres præst og hans assistant havde holdt dette skjult for selv at tilrane sig forskellen mellem den tidligere og den nye, nedsatte afgift.*
13. *Både alférezzen og mayordomoen referer til hver i de kristne broderskaber, som var ansvarlige for højtideligholdelsen af diverse helgendage. Dette var hverv som roterede årligt.*
14. *Torsdagen før karnevallet der varsler fastetiden.*
15. *Sætningen "ting gemt i mit hjerte", synes at være en direkte oversættelse fra aymara, og betyder "at lyve".*
16. *Igen er dette en reference til de afgifter der blev pålagt sognets beboere for diverse præstegerninger, som bryllup, begravelse m.m.*
17. *Med andre ord havde den assistrende præst ayudanten sendt brevet med en ung dreng, men undladt at betale ham for dette. Han bad præsten om at betale drengen.*
18. *Planten minder svagt om en stokrose. Planten menes stadig at have helbredende virkning. Den bruges til tider som en vanddrivende og rensende plante. Rødderne sælges på mange markeder. Koges og spises som en grøntsag.*